

SAMENVATTING

van: 'Evaluatie van anti-vandalisme experimenten'
(vijfde rapportage van het actie-onderzoek jeugdvandalisme).

Het actie-onderzoek gaat uit van de afdelingen
Jeugdzaken & Volksontwikkeling en Onderwijs
van de gemeente Amsterdam.

oktober 1983

Martin Walop

met medewerking van:

Bram van Dijk en
Paul van Soomeren

In één buurt van Amsterdam - Osdorp - zijn maatregelen ontwikkeld en uitgevoerd om vandalisme tegen te gaan. Deze experimentele maatregelen vonden plaats in het kader van het actie-onderzoek jeugdvandalisme.

In de vijfde rapportage van het actie-onderzoek worden deze maatregelen besproken. In dat volledige rapport komt per experiment aan de orde:

- hoe de voorbereiding heeft plaatsgevonden,
- hoe de uitvoering is verlopen,
- welke effecten zijn gemeten,
- of een eventuele verbeterde opzet mogelijk was geweest.

Daarnaast bespreken we in het rapport: de experimenten die niet uitgevoerd konden worden, het zogenaamde totaaleffect van de experimenten (door een registratie van vernielingen in Osdorp en overig Amsterdam) en de algemene conclusies naar aanleiding van de experimentfase.

De volledige rapportage is bestemd voor degenen die met de uitvoering van maatregelen tegen vandalisme te maken hebben of ermee te maken zullen krijgen. Maatregelen die tegen vandalisme zijn ondernomen zijn nog nooit uitgebreid geëvalueerd. Wel worden elders in Nederland en in het buitenland regelmatig (experimentele) maatregelen tegen vandalisme genomen. De zeer weinige evaluaties die daarvan bestaan, blijken zeer beknopt. Een nadeel daarvan is dat, wanneer je zelf maatregelen wilt gaan uitvoeren, er opeens allerlei kleine en simpele problemen blijken op te doemen. Die problemen blijken vaak zo belangrijk dat een maatregel daardoor geheel misloopt.....Vandaar dat we in de volledige rapportage bewust uitgebreid op de experimenten zijn ingegaan. Het rapport is daardoor vrij omvangrijk (165 pagina's + 50 pagina's bijlagen), maar voor de 'doorsnee-belangstellende' wat veel van het goede.

Vandaar dat we de experimentfase in dit voor u liggende verslag nog eens beknopt hebben samengevat. Deze samenvatting is vooral bestemd voor beleidsmakers die wel met vandalisme te maken hebben, maar zich niet dagelijks met de preventie bezighouden. Ook is het bedoeld voor mensen die in het algemeen in (het tegengaan van) vandalisme zijn geïnteresseerd.

De opzet van de experimenten en de effecten ervan, treft u in deze samenvatting in grote lijnen aan.

INHOUDSOPGAVE

HOOFDSTUK 1.	DE EXPERIMENTFASE VAN HET ACTIE-ONDERZOEK	1
1.1.	Doel en uitgangspunten in de experimentfase	1
1.2.	Samenwerkingsstructuur	2
1.3.	Gevolgte procedure	5
1.4.	De verschillende soorten experimenten	6
1.5.	Opzet van de evaluatie	7
HOOFDSTUK 2.	ALGEMENE CONCLUSIES	9
2.1.	In hoeverre is de doelgroep door de experimenten bereikt?	9
2.2.	Evaluatieresultaten van de verschillende soorten experimenten	10
2.2.1.	Educatie	10
2.2.2.	Recreatie	11
2.2.3.	Overdragen van verantwoordelijkheden aan jongeren	11
2.2.4.	Positieve sancties	12
2.2.5.	Negatieve sancties	13
2.2.6.	Objectversteving	14
2.2.7.	Integratie	15
2.3.	Totaaleffect van de experimenten	16
	De rapportages van het actie-onderzoek	19

HOOFDSTUK 1. DE EXPERIMENTFASE VAN HET ACTIE-ONDERZOEK.

De experimentfase van het actie-onderzoek bestond uit drie onderdelen: voorbereiding, (okt. '81 - april '82) uitvoering (mei '82 - sept. '82) en evaluatie (okt. '82 - april '83).*

In dit hoofdstuk bespreken we de algemene aspecten van de experimentfase. Allereerst gaan we in op wat in deze fase beoogd werd en welke uitgangspunten daarbij zijn gehanteerd (1.1). Vervolgens geven we aan welke samenwerkingsstructuur er bestond tussen 'uitvoerders', 'contactpersonen', 'begeleidingscommissie' en 'onderzoekers' (1.2) en wat voor procedure bij het opzetten van de experimenten gevolgd is (1.3). In (1.4) brengen we de experimenten in een aantal categorieën onder. In (1.5) is weergegeven hoe de evaluatie van de experimenten in grote lijnen is opgezet.

1.1. DOEL EN UITGANGSPUNTEN IN DE EXPERIMENTFASE

Met dit gedeelte van het actie-onderzoek werd beoogd om door het opzetten en uitvoeren van experimenten om vandalisme tegen te gaan - inzicht te krijgen in het effect en het verloop van deze experimenten.

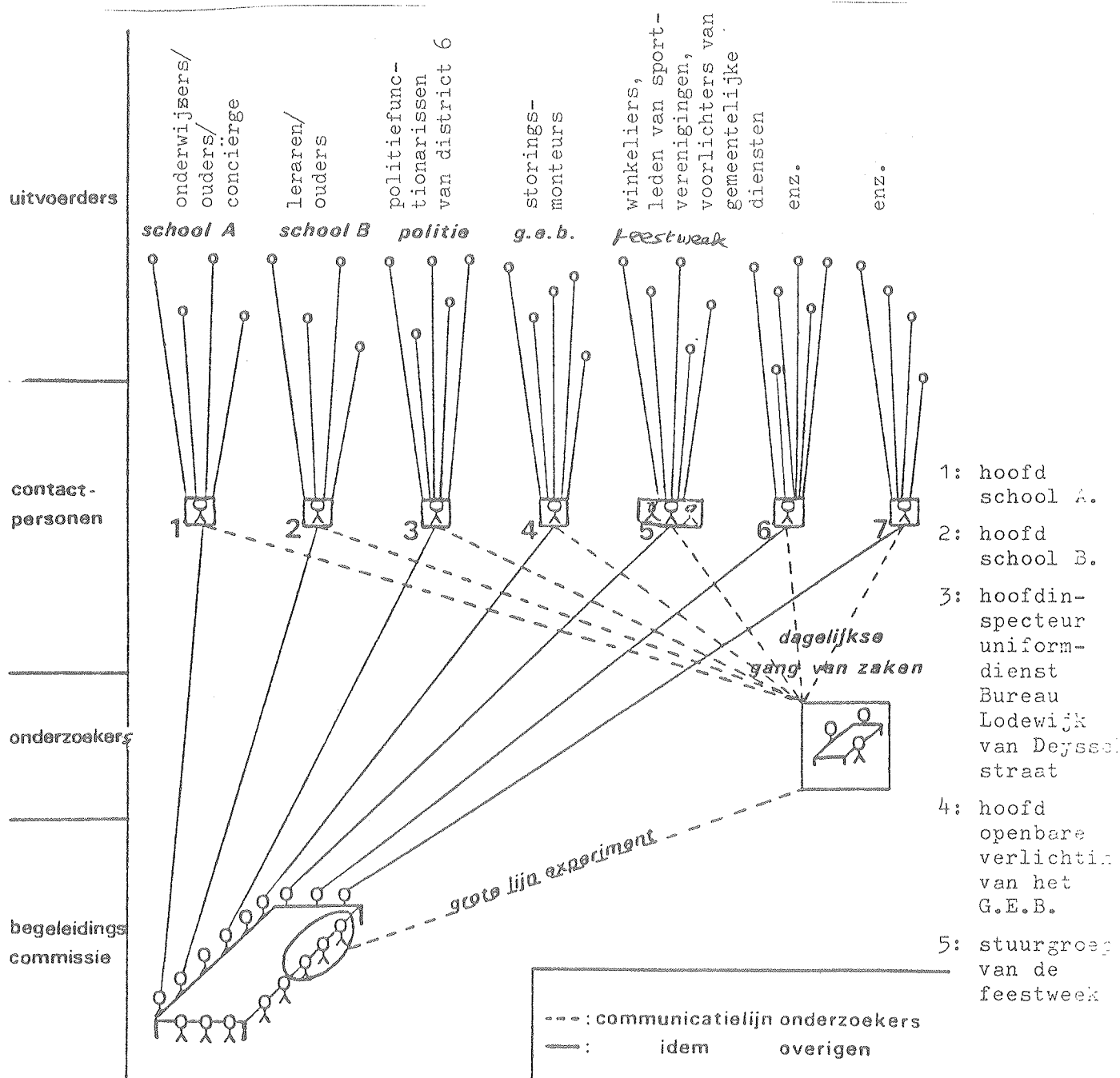
In de bovenstaande zin zijn een tweetal doelstellingen vervat:

- Bij de uitvoering van de experimenten was het doel om vandalisme (het aantal vernielingen in Osdorp) te verminderen. Deze doelstelling stond bij de uitvoerders meestal centraal.
- Bij de evaluatie van de experimenten was het belangrijkste doel om van de experimenten te leren. Dit leren zal uiteindelijk moeten resulteren in doen, dit is de strekking van het gehele actie-onderzoek. Om te bepalen wat het best gedaan zou kunnen worden, zijn criteria nodig. Deze criteria liggen zowel aan de proceskant als aan de effectkant. Aan de proceskant zijn de belangrijkste criteria: de kosten (geld), tijd (aantal uren dat de voorbereiding en uitvoering in beslag neemt) en de regels (mag het, is het ook ambtelijk te realiseren). Aan de effectkant is het belangrijkste criterium of van een experiment een vandalisme-verminderende werking uitgaat. Een tweede criterium betreft eventuele andere gevolgen van een experiment.**

Bij de evaluatie van de experimenten moeten we dus zien te achterhalen welke middelen er nodig zijn om wat voor effect te bereiken. Wanneer dit wordt vastgesteld, is het mogelijk om op grond van deze criteria aan te geven van welke soort maatregelen het zinnig is om in een breder verband (in Amsterdam) uit te voeren. De finale keus welke maatregelen daadwerkelijk uitgevoerd zullen worden, ligt uiteraard bij de politici.

-
- * De hier gegeven tijdsindeling is vrij grof: enkele experimenten begonnen bijvoorbeeld al in april 1982, terwijl één experiment nu zelfs nog niet geheel is afgerond.
  - ** Soms wordt door de uitvoerders meer beoogd dan alleen het verminderen van vandalisme (bijvoorbeeld bij de "sleutelclub": tieners meer betrekken bij het buurthuis). Ook kunnen bij een experiment onbedoelde effecten optreden. Deze neveneffecten kunnen negatief zijn (bijvoorbeeld indien in de sleutelclub aan gestolen brommers zou worden gesleuteld) of positief (bijvoorbeeld indien door het opzetten van een experiment een samenwerking tussen verschillende instanties op gang komt).

De samenwerkingsstructuur en de rol van de verschillende mensen zijn in het ma volgende schema samengevat.

- Ten eerste zijn er de uitvoerders van de experimenten. Zoals een leerkracht van klas 6 op school A, een ouder die het project begeleidde op school B, een surveillerende politieagent, een monteur van het Gemeente Energie Bedrijf, en een winkelier, die betrokken was bij de feestweek.
- Uiteraard was het voor de onderzoekers onmogelijk om met al deze personen direct te communiceren. Daarom was van elke instantie een contactpersoon aanspreekbaar. Bij de uitvoerders in het voorgaande voorbeeld betrof

1.3. GEVOLGDE PROCEDURE

De voorbereidingsfase voor de experimenten startte in oktober 1981. In de experimentbuurt (Osdorp) hebben de onderzoekers gesprekken gevoerd met diverse contactpersonen (vertegenwoordigers van scholen, jongerenwerk en andere instanties in de buurt, zoals het wijkorgaan). Ook met contactpersonen van gemeentelijke instanties vonden gesprekken plaats.*

Aan al deze contactpersonen hebben wij de vraag voorgelegd of zij - op grond van de bevindingen van het actie-onderzoek én op grond van hun specifieke kennis van hun doelgroep (bij gemeentelijke diensten: hun dienst) voorstellen voor experimenten hadden en of zij mogelijkheden zagen om deze experimenten te (laten) uitvoeren.

Deze inleidende besprekingen werden gevolgd door nieuwe gesprekken, waarin de plannen verder konden worden uitgewerkt en geconcretiseerd.**

Het mogelijke pakket experimenten werd door de onderzoekers samengevat in een zogenaamd 'actie-plan', waarvan de eerste versie verscheen in januari '82 en een bijgewerkte versie in maart '82.

De voorbereidingen voor de experimenten (evenals de uitvoering ervan) geschiedde door de betrokkenen meestal naast de dagelijkse werkzaamheden. Toch bleek de bereidheid tot medewerking opmerkelijk en kwam er een groot aantal mogelijke experimenten uit de bus rollen.

Het feit dat tijdens de interviewfase van het onderzoek in de buurt door de onderzoekers reeds veel contacten waren gelegd heeft hier waarschijnlijk toe bijgedragen. Ons verzoek tot medewerking bij de uitvoering van experimenten, kwam niet uit de lucht vallen. Ook het gegeven dat de uitkomsten van de evaluatie een rol zouden spelen bij een door de gemeente te ontwikkelen (anti-vandalisme) beleid, kan de medewerking van zovelen verklaren.***

---

* Basis voor deze gesprekken waren twee eerdere rapportages van het actie-onderzoek (deel 1 - Inventarisatienota, waarin maatregelen die elders tegen vandalisme waren ondernomen zijn besproken en deel 3 - het voorlopig verslag van de interviews met jongeren, jongerenwerkers en schoolhoofden). Aan vertegenwoordigers van scholen en van het jongerenwerk zijn tevens brieven gestuurd, waarin concrete mogelijkheden voor experimenten op hun terrein werden samengevat. Deze mogelijkheden zijn meestal ook elders toepasbaar. Daarom hebben we deze brieven opgenomen in de bijlagen van de volledige rapportage. Bij de gesprekken met vertegenwoordigers van gemeentelijke diensten brachten de onderzoekers ook suggesties voor experimenten in.

** In deze zin is een proces van enige maanden samengevat. In praktijk kwam het er op neer dat de contactpersonen hierover overleg voerden met de 'achterban'. Bijvoorbeeld in het geval van een school besprak het schoolhoofd de wenselijkheid en haalbaarheid van de plannen met de oudercommissie en het lerarenteam. Vervolgens werd weer met de onderzoekers overlegd, die op hun beurt - via gesprekken met gemeentelijke instanties of instanties uit de buurt - trachten de voorwaarden te scheppen dat het experiment goed kon plaatsvinden.

*** Door de voor het onderzoek verantwoordelijke wethouder is over de opzet en het doel van het actie-onderzoek een brief naar de belangrijkste contactpersonen verzonden.

- negatieve sancties*

Met dit soort experimenten werd een verhoging van de externe drempel beoogd.

Deze experimenten betreffen onder andere een op vandalisme gerichte surveillance van de politie en inzet van kaartcontroleurs in het openbaar vervoer die speciaal op vandalisme letten.

- objectverstevinging

Door het gebruik van steviger materialen zouden de mogelijkheden om vandalisme te plegen kunnen worden verkleind.

Zo is door het G.E.B. een steviger type lantaarnpalen geplaatst en door leerlingen van een technische school een ander sluiting op lantaarnpalen ontwikkeld, die moeilijker door 'vandalen' te openen is.

- integratie

Dit betreft experimenten (zoals een jongerendag, een leefbaarheidsweek). om de buurtgedachte te versterken. Van een verhoging van de betrokkenheid bij de buurt werd een vandalisme-verminderend effect verwacht. Enerzijds zouden jongeren in een buurt waarmee zij zich betrokken voelen minder gauw vernielingen plegen, anderzijds zouden buurtbewoners wanneer zij 'trots' zijn op hun buurt, bij vandalisme eerder kunnen optreden (eventueel via het inschakelen van de politie). Deze experimenten hebben dus zowel betrekking op de interne als op de externe drempel.

In de bovenstaande indeling zijn de experimenten in verschillende categorieën ondergebracht. Bij de meeste experimenten zijn door de uitvoerders echter meerdere doelstellingen genoemd. Sommige van deze doelstellingen hebben in feite betrekking op verschillende categorieën. Experiment E5 (jongeren ontwerpen een ander sluiting op een lantaarnpaal) heeft bijvoorbeeld niet alleen betrekking op objectverstevinging, maar ook op het overdragen van verantwoordelijkheden aan jongeren. De indeling mag dus niet te strak worden geïnterpreteerd.

1.5. OPZET VAN DE EVALUATIE

De evaluatie vond langs verschillende wegen plaats.

Vernielregistratie

Om zicht te krijgen om het totaal-effect van de experimenten is een vernielregistratie opgezet. Door diverse (gemeentelijke) instanties zijn de aantallen vernielingen bijgehouden in Osdorp en (ter controle) in overig Amsterdam. Deze registratie begon al ruim voor de experimentfase (januari 1981) en liep door tot april 1983.

Door deze vernielregistratie kunnen we te weten komen of sinds de start van de experimenten het aantal vernielingen in de experimentbuurt (Osdorp) al dan niet is afgenomen. Tevens kan de vernielregistratie uitsluitsel geven of een verschil valt te constateren met het "controlegebied" (overig Amsterdam).

---

* We merken op dat 'positieve sancties' op niet-vernielen, wel zijn voorgesteld, maar niet als experiment zijn uitgevoerd. We komen bij de algemene conclusies - nog op deze voorgestelde experimenten terug.

HOOFDSTUK 2. ALGEMENE CONCLUSIES.

In de experimentfase werd beoogd om door het opzetten en uitvoeren van experimenten om vandalisme tegen te gaan, inzicht in het effect en het verloop van de experimenten te krijgen.

Allereerst is het hiervoor van belang vast te stellen in hoeverre met de experimenten de doelgroep bereikt is. Hierop gaan we in paragraaf 2.1. in.

Daarnaast is het bij de evaluatie van belang om na te gaan welke middelen nodig zijn om een bepaald effect te bereiken. Op die manier kunnen we van de experimenten leren.

Bij de middelen (de proceskant van de evaluatie) gaat het om de kosten van een experiment, de tijd die voor de voorbereiding en uitvoering benodigd is en om de eventuele belemmeringen die er bestaan (waardoor een experiment niet of niet goed kan worden uitgevoerd). Bij het effect draait het er vooral om een eventuele vandalisme-verminderende werking van een experiment.

In de volledige rapporten zijn per afzonderlijk experiment de evaluatieresultaten weergegeven. In paragraaf 2.2. zullen we per soort experiment (educatie, recreatie enz.) de uitkomsten van de evaluatie proberen samen te vatten.

We merken hierbij nog op dat het alleen mogelijk was deze uitspraken te doen doordat honderden personen - meestal naast hun dagelijkse werk - bereid waren de experimenten uit te voeren.

In 2.3 wordt aangegeven wat het effect van alle experimenten gezamenlijk is geweest. Dit is vast te stellen aan de hand van de vernielregistratie. Deze registratie van vernielingen in Osdorp is zowel voor, tijdens als na de experimenten uitgevoerd. Ter controle heeft ook een registratie in overig Amsterdam plaatsgevonden.

2.1. IN HOEVERRE IS DE DOELGROEP DOOR DE EXPERIMENTEN BEREIKT?

Uit de eerder fase van het actie-onderzoek bleek dat vandalisme vooral gepleegd werd door jongeren tot 17 jaar en dat vanaf 18 jaar het aantal jongeren dat vernielingen pleegt duidelijk afneemt.*

Als onderste leeftijdsgrens is op scholen uitgegaan van kinderen uit de eerste klas (6/7 jaar). De doelgroep van de experimenten kunnen we dus nader omschrijven als Osdorpse jeugd tussen de 6 en 17 jaar. In totaal betreft dat ongeveer 5000 jongeren.**

Via de projecten op scholen zijn ongeveer 1500 jongeren bereikt. Dat betekent dat via deze experimenten ongeveer 30% van de doelgroep wel en 70% niet is bereikt. De meeste projecten vonden plaats in het lager onderwijs, zodat de jeugd tot 12 jaar via de scholen verhoudingsgewijs

---

* Zie "Amsterdammertjes vernielen". Van de geïnterviewde jongeren tot en met 17 jaar bleek ongeveer twee op de drie jongens en één op de drie meisjes het afgelopen jaar wat vernield te hebben.

** "Amsterdam in cijfers - jaarboek 1982" geeft per 1-1-1982 de volgende aantallen jongeren in Osdorp: 1374 (tussen 5 en 9 jaar), 2024 (10-14 jaar), 3179 (15-19 jaar). Hieruit valt af te leiden dat het aantal Osdorpse jongeren tussen 6 en 17 jaar circa 5000 zal bedragen.

2.2.2. Recreatie

Dit betreft vervelingsverdrijvende activiteiten, met name activiteiten die qua spanning en sensatie enigszins met vandalisme kunnen wedijveren.

De sleutelwerkplaats voor tieners was een activiteit die in deze categorie thuishoort. Uit de evaluatie onder de jongeren kwam naar voren dat de sleutelwerkplaats enige vandalisme-verminderende werking heeft gehad. De kosten van dit experiment zijn - in verhouding tot de schoolprojecten - echter vrij hoog, terwijl er vooral in de voorbereidingsfase door de begeleiders erg veel energie in is gestoken. Twaalf tieners waren lid van de club, in kwantitatief opzicht bleef de doelgroep dus beperkt. We kunnen dus stellen dat er bij dit experiment veel middelen nodig zijn om een bescheiden rendement te bereiken.

We merken echter op, dat het hier om een zogenaamde "moeilijk bereikbare" groep gaat. Qua leeftijd, patroon van vrijetijdsbesteding en houding ten opzichte van school (een "hekel") vertoonden de leden van de club, kenmerken die sterk met het plegen van vandalisme bleken samen te hangen. In kwalitatief opzicht is de doelgroep dus wel erg goed bereikt. De projecten op scholen hadden bij deze jongeren vermoedelijk geen vandalis-verminderend effect gesorteerd. Daarom lijkt dit type experiment een zinnige aanvulling op de schoolprojecten.

Een ander experiment in de categorie "recreatie" betreft de afstemming van de sluitingsperioden van buurthuizen in jongerencentra tijdens de zomer-vakantie. Het Bureau Jeugdzaken en Volksontwikkeling speelde bij dit experiment een coördinerende rol. Het resultaat was dat de buurthuizen en jongerencentra in de zomer iets langer open waren dan voorheen en dat er sprake was van een wat betere afstemming.

Voor een dergelijk experiment zijn geen extra middelen nodig. Afstemming veronderstelt alleen een verschuiving van sluitingsperioden, opdat jongeren tenminste ergens in hun buurt terecht kunnen. Daarom lijkt een afstemming ook in andere buurten van Amsterdam wenselijk.*

2.2.3. Overdragen van verantwoordelijkheden aan jongeren.

Wanneer jongeren een beter leefklimaat kunnen scheppen, kan dit leiden tot een vermindering van vandalisme uit onvrede. Indien jongeren voor bepaalde objecten verantwoordelijkheid krijgen, kan dit tevens leiden tot een verhoging van hun betrokkenheid bij deze objecten (verhoging van de interne drempel).

Bij de experimenten die in dit kader zijn uitgevoerd (kinderen geven hun eigen leefomgeving vorm, jongeren maken speelvoorziening voor andere jongeren, videoproject) zijn inderdaad verantwoordelijkheden aan jongeren overgedragen. Deze experimenten hebben - waar we dit konden nagaan - een vandalisme-verminderend effect gesorteerd.

De kosten van dit soort experimenten zijn beperkt, zeker als we bedenken dat wanneer de bovenstaande voorzieningen door gemeentelijke diensten worden gerealiseerd, de kosten aanzienlijk hoger uitvallen. Deze experimenten leidden tot een volwaardig en bruikbaar eindprodukt. Het

---

* Toch is dit niet zo vanzelfsprekend als het ons op de eerste gezicht toescheen. De jongerencentra bleken bijvoorbeeld vaak in een zelfde periode gesloten, omdat de jongerenwerkers op het standpunt stonden dat men niet elkaars doelgroepen zou mogen aantrekken.

Inmiddels zijn ook in Zweden vergelijkbare maatregelen toegepast, die (ook) in Amsterdam wellicht vruchtbaar kunnen blijken.*

2.2.5. Negatieve sancties

Experimenten in dit kader betroffen een op vandalisme gerichte surveillance van de politie en de inzet van kaartcontroleurs in het openbaar vervoer. Deze experimenten hadden ten doel de pakkans en daarmee de externe drempel te verhogen. Ook zijn experimenten over de afwikkeling van vandalismezaken gepland.

Er zijn vrijwel geen vandalen aangehouden. Opmerkelijk is dat zowel door de politie als door het G.V.B. wél is nagegaan op welke tijden en plaatsen (bij het G.V.B.: ritten) in Osdorp het meeste vandalisme voorkwam, maar dat bij de uitvoering noch door de politie, noch door de kaartcontroleurs van deze gegevens gebruik is gemaakt.

Van een dergelijke controle vallen de "kosten" veel hoger uit dan de "baten". Een speciaal op vandalisme gerichte surveillance is alleen dan effectief, wanneer er een zeer reële kans op aanhoudingen bestaat. We kunnen daarbij denken aan luilak, bij bepaalde voetbalwedstrijden en (met name bij sommige ritten in het openbaar vervoer) na het uitgaan van scholen.**

Op andere tijden en plaatsen heeft een dergelijke controle/surveillance doorgaans weinig zin. Er kan dan dus beter geen prioriteit aan deze activiteiten worden gegeven.

---

* "In de zeventiger jaren verdubbelen de kosten van vernieling op de scholen in Stockholm. Op experimentele basis hebben nu 15 scholen extra subsidie ontvangen van de gemeente om aan dit euvel een einde te maken. Doel is meer saamhorigheid, verantwoordelijkheid en participatie in het werk op school. Het geldt dat overblijft mogen de leerlingen naar eigen goeddunken besteden voor een collectief doel. Op een grote geïntegreerde secundaire school in een buitenwijk van Stockholm (Farsta Gymnasium) helpen de leerlingen bij het schoonmaken, in het schoolrestaurant, in de schoolbibliotheek en bij de administratie."

(uit: onderwijspersberichten uit alle windhoeken - maart 1982 - Uitgave Documentatie en Informatie Landelijke Pedagogische Centra).

Wat de uitkomsten van deze maatregelen in Zweden waren en of ze voor Amsterdam toepasbaar zijn, wordt door de vertegenwoordiger van Onderwijs uit de begeleidingscommissie nageetrokken. We komen er in het eindrapport op terug.

** In maart 1983 vond door kaartcontroleurs op de buslijnen 36 en 38 (waar na het uitgaan van scholen veel vernielingen werden gemeld) een korte maar intensieve controle op vandalisme plaats. Er zijn een vijftal aanhoudingen verricht. Bij deze controle werd wél actief op de bekende gegevens over vernielingen ingespeeld en bleek dus ook effect te sorteren.

2.2.7. Integratie

De experimenten in dit kader (jongerendag, feest- of leefbaarheidsweek met als onderdeel een dienstenmarkt) hadden ten doel de buurtgedachte te versterken. Van een verhoging van de betrokkenheid van bewoners bij hun buurt werd een vandalisme-verminderend effect verwacht. Enerzijds omdat jongeren in een buurt waarbij zij zich betrokken voelen minder gauw vernielingen zouden plegen (interne drempel), anderzijds zouden buurtbewoners wanneer zij trots zijn op hun buurt eerder bij vandalisme willen optreden, bijvoorbeeld door het inschakelen van de politie (externe drempel).

Via de leefbaarheidsweek zijn de verschillende doelgroepen goed bereikt, circa 21.000 Osdorpers waren hier aanwezig. De actiebereidheid ten aanzien van vandalisme lijkt door de feestweek toegenomen: na de feestweek is het aantal meldingen van vernielingen bij de politie duidelijk gestegen, terwijl het vandalisme zelf is afgenomen. Uit de evaluatie onder jongeren bleek dat van één van de objecten op de feestweek die aan vandalisme appelleerde (een afgebrande bouwkeet) een drempelverhogende werking was uitgegaan. Ook de overige doelstellingen van de feestweek zijn goed geslaagd.

Op de jongerendag zijn de doelgroepen (waaronder jongeren) minder goed bereikt en de meeste doelstellingen nauwelijks uit de verf gekomen.

Bij de jongerendag vielen de kosten hoog uit.

Bij de beide experimenten is de tijd en energie die door de medewerkers in de voorbereiding en uitvoering is gestoken gigantisch te noemen.

Omdat bij de integratie-experimenten erg veel middelen (qua tijd en geld) benodigd blijken, zijn we enigszins terughoudend om deze maatregelen te propageren. Ze verdienen pas aanbeveling wanneer ze voort kunnen bouwen op eerdere anti-vandalisme maatregelen die in de buurt zijn gehouden en wanneer de uitvoering vanuit diverse geledingen in de buurt ter hand wordt genomen.* Dan vormt een dergelijk experiment een referentiepunt voor de gehele buurt.

Andere experimenten die onder het kopje "integratie" plaatsvonden, lagen op het terrein van de publiciteit. De Osdorpse buurtbewoners werden over de experimenten geïnformeerd via een huis-aan-huis verspreide "Vandalismekrant voor Osdorp" (een katern van de Westerpost).

De uitvoerders werden over de stand van zaken van de experimenten op de hoogte gebracht door een "populaire versie van het actie-plan". De publiciteit vormde een belangrijk 'smeermiddel' om de overige experimenten soepeler te laten verlopen.

---

* Bij de leefbaarheidsweek was dit inderdaad het geval, waardoor de tijd en energie die in dit experiment gestoken is, over vele medewerkers kon worden gespreid.

Schema: SAMENVATTING VAN DE VERSCHILLENDE SOORTEN EXPERIMENTEN (bereikte doelgroep, geïnvesteerde tijd uitvoerders en contactpersonen, kosten, voornaamste effect)

Soort experimenten	doelgroep: bereikte aan- tal jongeren*	geïnvesteerde tijd **	gemaakte kosten ***	voornaamste effect
EDUCATIE	erg groot	erg veel	gemiddeld	een duidelijk vandalismeverminderend effect, echter niet op leerlingen met een uitgesproken hekel aan school
RECREATIE	klein	gemiddeld	hoog	enig vandalismeverminderend effect op moeilijk bereikbare doelgroep
OVERDRAGEN VERANT- WOORDELIJKHEDEN	klein tot gemiddeld	meestal beperkt	meestal zeer laag	vandalismeverminderend effect via verhoging van de interne drempel; bruikbare eindprodukten
NEGATIEVE SANCTIES	n.v.t.	gemiddeld	geen extra kosten	drempelverhogende werking nihil; geen vandalismeverminderend effect
OBJECTVERSTEVIJING	n.v.t.	beperkt	erg laag tot gemiddeld	verstevigde objecten (nog) niet vernield
INTEGRATIE	meestal erg groot	erg veel	gemiddeld tot erg hoog	drempelverhogend effect; toename actie-bereidheid buurtbewoners

N.B. Het bovenstaande schema bevat een zeer beknopte samenvatting van verschillende soorten experimenten. Binnen elke soort experimenten kunnen de uitkomsten enigszins verschillen. Voor de uitkomst per experiment verwijzen wij naar de samenvatting die in de volledige rapport achter elk beschreven experiment is opgenomen (hoofdstuk 2 en 3).

We benadrukken hierbij dat de uitkomsten van de uitgevoerde experimenten zijn weergegeven. Bij 'recreatie' betreft het alleen de uitkomsten van de sleutelclub. De uitvoering van de 'negatieve sanctie' experimenten verliep bijvoorbeeld niet optimaal; dat verklaart waarom het effect nihil was. Zoals we in de noot op pagina 13 zagen, kunnen dit soort maatregelen (onder bepaalde omstandigheden) wel degelijk effect sorteren. De bovengenoemde uitkomsten zijn dus afhankelijk van in hoeverre en hoe 'goed' de experimenten in praktijk zijn uitgevoerd.

* doelgroep:

erg groot = meer dan 1000 jongeren
groot = tussen 300 en 1000
gemiddeld = tussen 100 en 300
klein = minder dan 100 jongeren

** geïnvesteerde tijd (van uitvoerders en contactpersonen):

erg veel = meer dan 1000 uur
veel = tussen 600 en 1000 uur
gemiddeld = tussen 200 en 600 uur
beperkt = minder dan 200 uur

***gemaakte kosten:

erg hoog = meer dan f 15.000,--
hoog = tussen de f 5.000,--
en f 15.000,--
gemiddeld = tussen de f 2.000,--
en f 5.000,--
laag = tussen de f 500,-- en
f 2.000,--
erg laag = minder dan f 500,--

DE RAPPORTAGES VAN HET ACTIE-ONDERZOEK

De volledige vijfde rapportage is te bestellen door overmaking van f 24,50 op gironummer 4500040 ten name van de afdeling Financiën, gemeente Amsterdam, t.g.v. Bureau Voorlichting - Amsterdam, onder vermelding van artikel 2714.

De eerste drie rapportages zijn:

- Deel 1. Inventarisatienota - mei 1981
- Deel 2. Definitieve opzet - mei 1981
- Deel 3. Interviews met jongeren, schoolhoofden en jongerenwerkers -
tussentijds verslag - augustus 1981

Deze rapportages zijn te bestellen bij de secretaris van de begeleidingscommissie van het actie-onderzoek: Piet Roemer - Stadhuis - kamer 47 - Oude Zijds Voorburgwal 197 - 1012 EX Amsterdam - telefoon 020-552.3303.

De vierde rapportage:

Deel 4. 'Amsterdammertjes vernielen!?' - achtergronden van jeugdvandalisme is te bestellen door overmaking van f 5,- op gironummer 4500040 ten name van afdeling Financiën, gemeente Amsterdam, t.g.v. Bureau Voorlichting - Amsterdam, onder vermelding van artikel 2714 (zolang de voorraad strekt).

De zesde rapportage - het eindrapport - verschijnt in december 1983.

Nadere informatie over het actie-onderzoek is te verkrijgen bij de secretaris van de begeleidingscommissie of bij één der onderzoekers: Martin Walop - afdeling Jeugdzaken en Volksontwikkeling - Rusland 7 - 1012 CK Amsterdam - telefoon 020-552.3499 (020-423226).

